

## בטרם תחלוף נקודת השיא - תרגום ההישגים הצבאיים להישגים מדיניים

תמיר הימן | 31 באוקטובר, 2024

רצף ההצלחות המבצעיות הוא בדיוק העת לשקול היטב את שאלת אסטרטגיית היציאה. דווקא עכשיו, כאשר ההצלחות מצטברות, נכון לדון בשאלת סיום המערכה הצבאית וקטיפת פירותיה המדיניים, שישפרו את ביטחונה הלאומי של מדינת ישראל על כלל היבטיו.

בשבועות האחרונים גרפה ישראל שורת הצלחות, במיוחד בזירה הצפונית וכן ברצועת עזה. אומנם, חלק מההצלחה ניתן לייחס ליד המקרה, לרבות חיסולו של מנהיג חמאס, יחיא סינוואר. מול חיזבאללה, צירוף של הכנות מבצעיות, מצוינות מודיעינית וטעות אסטרטגית חמורה של נסראללה, לצד מזל מקרי, קלע את חיזבאללה למצוקה שהארגון לא ידע מעודו. הישג זה, כך ניתן לטעון, מייצר הזדמנות להמשיך ולהילחם בחיזבאללה. שהרי, איום המלחמה עם הארגון היה מרכזי בין השיקולים שריסנו תקיפה ישראלית באיראן. ויש המטיפים להרחבת המלחמה גם לאיראן לאחר שיוסר איום החיזבאללה. וכעת נשאלת השאלה – מדוע לא להמשיך ולהילחם בחיזבאללה ובאיראן? יתר על כן, לאור ההצלחות האחרונות של צה"ל בזירה הצפונית, לאור ההכרה בכך שחמאס נמצא בשפל מבחינה צבאית (הרמטכ"ל אף גרס שהארגון הוכרע צבאית), נטען שהזמן פועל לטובת ישראל ואולי לא נכון לחתור כלל לסיום המערכה. אף יש הגורסים כי ייתכן שאם ישראל הייתה נענית בחיוב לדרישות חמאס ומסיימת את המערכה ברצועת עזה לפני מספר חודשים, אזי ההישגים הצבאיים המרשימים בזירה הצפונית היו נמנעים וחיזבאללה היה נותר איום חמור אף יותר מכפי שהוא עכשיו. מכאן עלולה לנבוע המסקנה, כי רצוי להמשיך במלחמה במלוא הכוח וללא הגבלת זמן. האמנם?

תמצית ההמלצות המסכמות נייר מדיניות זה: יש לפעול ליישום מתווה סיום המלחמה באמצעות החלטת מועצת ביטחון או הסכמה של המעצמות הקוראות לסיום המלחמה. (לאחר הבחירות בארצות הברית ולפני השבעת נשיא.ה חדש.ה.)  
לנוכח ההתקרבות לנקודות השיא בכלל המערכות נדרש הדרג המדיני לחברן לאסטרטגיית יציאה מגובשת אחת:

**הרכיב המבצעי** כולל תזמון כלל ההישגים הטקטיים לעיתוי אחד:

1. מול חיזבאללה: השלמת התמרון הקרקעי בלבנון באופן המאפשר מו"מ השגת הסכם הפסקת אש משופר (+1701)

2. מול חמאס: ברצועת עזה, יציאה ממרכזי הערים למרחבי הערכות המאפשרים את המשך הלחץ המבצעי, ובמקביל חתירה לעסקת חטופים כוללת, המציעה הפסקת הלחימה ונסיגה מהרצועה בתמורה להשבת החטופים (לאחר מימוש העסקה, על ישראל לייצר לגיטימציה להמשך פעולה נגד חמאס, כחלק מזכותה להגנה על אזרחיה)

3. מול איראן: השלמת רצף המהלומות מול איראן עד לנקודת השיא, שיכולה להיות אחת משתיים: הכלה איראנית, שמשמעותה שינוי משוואת ההרתעה לטובת ישראל, או פגיעה במתקני אנרגיה ופרויקט הגרעין האיראני, שמשמעותה שינוי יסודי של מאזן האיומים על ישראל לאורך זמן.

**הרכיב המדיני** כולל מתווה בינלאומי מוסכם להסדרה רב-זירתית והסכם הפסקת אש. כלומר, הסדר ביטחון משופר משמעותית בגבול הצפון ומול איראן. לשם כך נדרש תיאום עם ארצות הברית, שישפיע על החלטת מועצת הביטחון. או קריאה אמריקאית-רוסית להפסקת אש בכל חזיתות הלחימה. כך או כך, יש לוודא כי החלטת מועצת הביטחון או קריאה בינלאומית תכלול דרישה להפסקת אש בכל הגזרות, ובה בעת תכלול הסכם לשחרור החטופים, הגבלת ההשפעה השלילית של איראן במזרח התיכון, ופירוט סידורי ביטחון משופרים בגבול הצפון (1701 משופרת, הכוללת הרחבת מנדט וכמנגנון אכיפה אופרטיבי).

\*\*\*

### **אין להחמיץ את "נקודת השיא של האסטרטגיה"**

מאפייניה הייחודיים של ישראל מחייבים אותה לנהוג תמיד במסגרת מגבלת זמן - עיקרון המעוגן באסטרטגיית צה"ל (תפיסת ההפעלה 2018). עיקרון זה נובע ממאפייניה של ישראל, לרבות שטחה הקטן, חיוניות החיבור לעולם הדמוקרטי-מערבי ותשתית הכלכלה החופשית, מבוססת טכנולוגיה עילית שלה. מאפיינים אלה מחייבים להכיר בשתי אמיתות:

1. מלחמת התשה אינסופית היא התרחיש הגרוע מכל. גם אם מלחמה שכזו תסתיים בניצחון צבאי, מחירה הכלכליים, החברתיים והבינלאומיים יאפילו על התמורות הצבאיות הטקטיות.

2. רק תרגום של הישגים צבאיים להישגים מדיניים יבטיח את שיפור הביטחון הלאומי של ישראל לאורך זמן - הישג צבאי טקטי מתפוגג מהר יותר מזה המגובה בהישג מדיני משלים.

המסקנה ברורה: יש לחתור להישג מדיני בנקודת שיא ההצלחה של ההישג הטקטי המבצעי. והזמן חשוב. קביעת נקודת השיא כרוכה באומנות התיזמון הנכון של המעשה הצבאי והמדיני: הסדרה מוקדמת מדי עשויה להוביל להחמצת הזדמנות להטיל לחץ נוסף על האויב ולהשיג הסדרה טובה יותר מבחינת ישראל; ואילו המתנה ממושכת מדי עלולה להוביל להתפוגגות ההישג הצבאי, להסתגלות של האויב ולהמשך להצלחות שלו – ולצמצום ההישג המדיני.

על העיקרון הזה, המכונה "נקודת השיא של האסטרטגיה", עמדו רבים לאורך ההיסטוריה. מקובל כי לכל אסטרטגיה צבאית יש נקודת שיא, שמעבר אליה האסטרטגיה אינה מועילה ואף הופכת להרסנית. ההיסטוריה הצבאית רוויה דוגמאות לתבוסות של מדינות שפעלו מעבר לה. די לציין את היוהרה שהביאה למפלתו של נפוליאון מול הבריטים ומול רוסיה, המתקפה של צבא גרמניה הנאצית על ברית המועצות, ואפילו את ההתפשטות מחוסרת הרסן של דעא"ש, שהקימה עליו את הקואליציה הצבאית הגדולה ביותר מאז מלחמת העולם השנייה. הדוגמה העדכנית ביותר היא אסטרטגיית המשוואות של חיזבאללה והליכתו על סף הכאוס, שהביאה עליו את הכאוס. ייתכן שלו היה נסראללה מסכים לפני מספר חודשים למתווה שהציע השליח האמריקאי המיוחד, עמוס הוכשטיין, מצבו של הארגון היה אחר לחלוטין מכפי שהוא בימים אלה.

לכן, דווקא עכשיו, כאשר בקרב הציבור רווחת תחושה טובה יחסית, למעט הנושא הכואב עד אימה של סבל החטופים ברצועת עזה, חיוני לדון בנקודת שיא ההישג. הכרחי להגיע לנקודה זו ערוכים מבעוד מועד עם מתווה מדיני מוכן מבחינה דיפלומטית בינלאומית. דומה הדבר לנסיעה בכביש מהיר כאשר ברור לכול שיש לצאת ממנו במחלף מסוים. רצוי לתכנן מראש מתי לצאת ואין להשאיר את ההחלטה ליד המקרה או להסתכל בדיעבד לאחור בכעס כי הוחמצה נקודת היציאה. בהמשך למטפורה, הרי שהמשך הנסיעה בכביש המהיר עלולה להוביל את ישראל למלחמת התשה אינסופית, שהיא התרחיש הגרוע מכול מבחינת ביטחונה הלאומי.

### **מאפייני המערכות שמנהלת ישראל**

בטרם יידון תזמון הסיום, ינותח מצבה המבצעי של ישראל בארבע המערכות שהיא מצויה בהן:

1. המערכה נגד חיזבאללה ויתר שלוחי איראן: חיזבאללה הוכה קשות, אך בלי תמרון קרקעי עמוק לא יוכרע הארגון. הוא מצוי עדיין בשלב "ההלם", אך צפוי שיתאושש בחלוף הזמן. שאר השלוחים של איראן (המיליציות בעיראק והחותיים בתימן) ממשיכים במערכה רציפה למדי נגד ישראל בהתאם להיגיון התשה מובהק – היקף ירי קטן יחסית, אך מתמשך לאורך זמן.

2. המערכה נגד איראן: העימות הישיר בין ישראל לאיראן עולה שלב ומגיע לסף מלחמה ישירה. כפי שחיזבאללה גילה כי לישראל מספר קלפים בשרוול, שלא חשפה עד כה, כנראה שכך קרה גם לאיראן – עקב התגובה המשמעותית של ישראל על מתקפת הטילים ב-1 באוקטובר, אשר פותחת בפני ישראל מרחב אפשרויות מבצעיות חדש אם

ההסלמה תימשך ואיראן תבחר להמשיך ברצף התגובות ותגובות הנגד. משום שהכרעה צבאית של איראן אינה אפשרית במסגרת יכולותיה של מדינת ישראל, וכך גם הפלת השלטון האיראני (ספק רב האם ארצות הברית מסוגלת לעשות זאת), ישראל חייבת לנהל את המערכה באופן מחושב, תוך מאמץ להימנע ממלחמת התשה.

3. המערכה נגד חמאס: הזרוע הצבאית של חמאס אינה מתפקדת כארגון צבאי סדור. אומנם, נראה שעדיין ובניגוד להערכת הרמטכ"ל, הארגון לא הוכרע, אך ברור שהמערכת הצבאית שלו פורקה (ניתן לכנות זאת הכרעה מערכתית, כלומר, חוסר תפקוד כמערכת לחימה שהתפרקה לאברים נפרדים, שכל אחד מהם ממשיך לפעול אך אין ביניהם תיאום ומטרה משותפת).

פירוק צבא הטרור מאפשר לצה"ל חופש פעולה להמשיך בהשמדתו לאחר סיום המלחמה, אך מדובר יהיה בלחימה ממושכת. ברם, ישראל רחוקה מהשגת שתי מטרות המלחמה – שחרור עשרות החטופים הנמקים במנהרות עזה בעוד אין כל התקדמות במשא ומתן לשחרורם, וכינון שלטון אזרחי חליפי לחמאס, שיבטיח שחמאס לא יצמח שנית לממדים הרצחניים שאליהם הגיע.

חמור מכך, רצועת עזה קורסת לכאוס אזרחי - מצב המשרת את אינטרס ההישרדות של חמאס. בה בעת, ישראל עומדת להשתלט מחדש על צפון הרצועה ואולי לכוון שם ממשל צבאי, שיופקד על חלוקת הסיוע ההומניטרי. מדובר למעשה בכיבוש מחדש של הרצועה - על כל המשתמע מכך, לרבות השקעת משאבים כלכליים וכוח אדם, ביקורת בינלאומית חריפה והעמקת בידודה של ישראל בזירה הבינלאומית (ובכלל זאת מגבלות על משלוחי נשק), סיכון הסכמי השלום והנורמליזציה עם שכנותיה הערביות, הגברת המערכה המשפטית נגד מנהיגי המדינה והעמקת המשבר עם ארצות הברית.

4. המערכה הבינלאומית: מעמדה הבינלאומי של ישראל באירופה, בצפון אמריקה ובעולם הערבי הולך ומתדרדר. אמנם ישראל נהנית מגיבוי אמריקאי מוחלט, אך יש מקום להעריך כי הוא מוגבל בזמן. בזירה הכלכלית הבינלאומית, חברות דירוג האשראי הגדולות ממשיכות להוריד את דירוג האשראי של ישראל ואף מוסיפות תחזית שלילית. גם אם המלחמה תסתיים מחר, העלאה מחודשת של הדירוג תאריך חודשים רבים, אם לא שנים. לכן, ככל שהמלחמה תסתיים מוקדם יותר, כן יקל על ישראל לצאת לאותה דרך ארוכה, שעם הזמן תעלה אותה שוב על המסלול הכלכלי המבטיח.

### **המסקנה המתבקשת: דרושה אסטרטגיית יציאה מקיפה**

לכל אחת מארבע המערכות הללו נקודת שיא קרובה:

1. מול חיזבאללה: לאחר השלמת טיהור כפרי המגע של חיזבאללה בגבול לבנון על ידי צה"ל והשמדת תשתיות התת-קרקע של כח רדואן, יימצא חיזבאללה בשיא השפל: יכולותיו האסטרטגיות מוחלשות, לא תימצא לו עוד יכולת פשיטה רחבה לשטח ישראל

ומערכת הפיקוד והשליטה פגועה קשות. מציאות זו תאפשר השגת הסדר ביטחון משופר בגבול הצפון, שיכלול מחויבות עקרונית לפירוק חיזבאללה וכלל המיליציות החמושות בלבנון לפי החלטה 1559 של מועצת הביטחון. עד ליישום החלטה זו (שספק רב אם אכן תמומש) תימנע מחיזבאללה נוכחות מדרום לליטני, לפי החלטת מועצת הביטחון 1701. בכל מקרה, על ישראל לעמוד על דרישה לכלול במסגרת הפיקוח על יישום ההחלטות אפשרות להתערבות של צה"ל על מנת לאכוף את ההסכם, היה ויושג.

2. מול איראן: מדינת ישראל הגיבה בחומרה על מתקפת ה-1 באוקטובר – שיגור כמאתיים טילים ישירות מאדמת איראן לעברה. עוד קודם לכן, הודות לתיאום הדוק עם ארצות הברית, נפרסו מערכות ההגנה אווירית מסוג ת'אד. פריסה זו היא שיפור מבצעי ומסר אסטרטגי חשוב לאיראן. מנהיגיה מניחים כי מספר מיירטי החץ מוגבל, אבל תוספת מיירטים אמריקאים מגדילה במידה ניכרת את מלאי המיירטים, שיאפשר לישראל היערכות למספר רב של מהלומות. מנהיגי איראן צריכים לשקול עכשיו האם להגיב למתקפה הישראלית ולהיקלע למארב האסטרטגי שישראל וארצות הברית מניחות על מפתנה, כלומר, האם להגיב מול ישראל כאשר יכולות ההגנה האווירית של איראן נחלשו, מלאי הטילים האיראנים מידלדל וכושר הייצור של טילים חדשים נפגע משמעותית? ברור שמצב זה מאפשר לישראל חופש פעולה נרחב לפגוע במטרות שמסכנות את הכלכלה האיראנית, או חשוב מכך – להשמיד יכולות ותשתיות של פרויקט הגרעין האיראני. ברור לכול כי תהיה זו נקודת שיא הצלחה.

3. מול חמאס: הלחימה הישראלית ברצועת עזה עברה את נקודת שיא ההצלחה לאחר הכרעת חטיבת רפיח של חמאס וחיסולו של סינוואר. אכן, ניתן להמשיך ולבצע פשיטות לדיכוי הצמיחה המחודשת של חמאס, אך בהיעדר כתובת שלטונית חליפית, שתילחם במאמצי חמאס להשתקם ותאפשר לישראל חופש פעולה, חלה התרחקות מנקודת השיא. כיבוש מחודש של צפון הרצועה והעברת השליטה האזרחית לידיים ישראליות (בין אם ישירות ובין שבעקיפין, באמצעות חברות אבטחה פרטיות במימון ישראלי), עלולים לקבע את השליטה הישראלית ברצועה לאורך שנים. מציאות זו היא למעשה כיבוש הרצועה וסיפוחה בפועל לישראל.

4. בזירה הבינלאומית: לאחר ה-6 בנובמבר תחל תקופת "הברווז הצולע" בארצות הברית, שבמהלכה ייכנס הנשיא ביידן לחודשיים שבמהלכם יוכל לפעול באופן חסר ריסונים. בעת הנוכחית, ימים ספורים לפני הבחירות לנשיאות ארצות הברית, כל הסכנות במאמץ לאתר נתיב יציאה מדיני מהמלחמה מרובת הזירות ובעלת ההשלכות החורגות מהאזור, ברי שתתורגם לרווח פוליטי לקמפיין הבחירות של המועמד הרפובליקאי, דונלד טראמפ, ותפגום בסיכויי הניצחון של המועמדת הדמוקרטית, קמלה האריס.

מצב עניינים זה צפוי להשתנות לאחר הבחירות. בין שתוכרענה בניצחון דמוקרטי או רפובליקאי, הנשיא היוצא ג'ו ביידן, תומך ישראל, יוכל לפעול ביתר חופשיות ולבצר את מורשתו הנשיאותית ובכללה סיום המלחמה בעזה וביצור הסיוע האמריקאי לאוקראינה. זו תהיה תקופה מסוכנת עבור ישראל, העלולה לשלם מחיר על התרסות והשפלות פומביות של הנשיא. ארצות הברית. על כן, ייטב אם ישראל תיזום מהלך מדיני סוגר בתקופה זו. יוזמה שכזו עדיפה עשרות מונים על יוזמה מדינית שתיכפה עליה, למשל בדמות החלטת מועצת הביטחון לקרוא להפסקת אש מיידית בלבנון וברצועת עזה. על ממשלת ישראל לראות בכך הזדמנות ולוודא שהמתווה שיוצג במועצת הביטחון תואם את האינטרסים שלה. התעלמות מכך תביא למתווה כפוי, שלא יבטיח את היציבות הביטחונית של ישראל בכלל הגזרות לאורך זמן ולא יכלול בהכרח את החזרת החטופים, ושלמרות זאת - ארצות הברית לא תתנגד לו.

### **מתווה סיום המלחמה באמצעות החלטת מועצת ביטחון או הסכמה של המעצמות הקוראות לסיום המלחמה. (לאחר הבחירות בארצות הברית ולפני השבעת נשיא.ה חדש.ה.)**

לנוכח ההתקרבות לנקודות השיא בכלל המערכות נדרש הדרג המדיני לחברן לאסטרטגיית יציאה מגובשת אחת:

#### **הרכיב המבצעי כולל תזמון כלל ההישגים הטקטיים לעיתוי אחד:**

1. מול חיזבאללה: השלמת התמרון הקרקעי בלבנון באופן המאפשר משא ומתן להשגת הסכם הספקת אש משופר (+1701)

2. מול חמאס: ברצועת עזה, יציאה ממרכזי הערים למרחבי היערכות המאפשרים את המשך הלחץ המבצעי ובמקביל חתירה לעסקת חטופים כוללת, המציעה הפסקת הלחימה ונסיגה מהרצועה בתמורה להשבת החטופים (לאחר מימוש העסקה, על ישראל לייצר לגיטימציה להמשך פעולה כנגד חמאס כחלק מזכותה להגנה על אזרחיה).

3. מול איראן: השלמת רצף המהלומות מול איראן עד לנקודת השיא, שיכולה להיות אחת משתיים: הכלה איראנית, שמשמעותה שינוי משוואת ההרתעה לטובת ישראל, או פגיעה במתקני אנרגיה ופרייקט הגרעין, שמשמעותה שינוי יסודי של מאזן האיומים על ישראל לאורך זמן.

**הרכיב המדיני** כולל מתווה בינלאומי מוסכם להסדרה רב-זירתית והסכם הפסקת אש. כלומר, הסדר ביטחון משופר משמעותית בגבול הצפון ומול איראן. לשם כך נדרש תיאום עם ארצות הברית, שישפיע על החלטת מועצת הביטחון, או קריאה אמריקאית-רוסית להפסקת אש בכל חזיתות הלחימה. כך או כך, יש לוודא כי החלטת מועצת הביטחון או קריאה בינלאומית תכלול דרישה להפסקת אש בכל הגזרות, ובה בעת תכלול הסכם לשחרור החטופים, הגבלת

ההשפעה השלילית של איראן במזרח התיכון ופירוט סידורי ביטחון משופרים בגבול הצפון (1701 משופרת, הכוללת הרחבת מנדט וכמנגנון אכיפה אופרטיבי).

אם הנהגת חמאס (לאחר חיסול סינוואר) לא תסכים לשחרור החטופים כחלק מהסדרה בינלאומית רחבה, כמתואר, יש לנתק בין הזירות. צה"ל יתפנה אז במלוא עוצמתו להמשיך להלום בארגון, עד שיסכים לעסקה שתכלול את שחרור כלל החטופים בתמורה לשחרור נרחב של אסירים פלסטינים. המשך הלחימה בחמאס יהיה אז מערכה אחרת, נפרדת מהמלחמה הרב-זירתית, ניתוק שכזה יתכן לו אכן תנוצל נקודת שיא ההצלחה לשם קידום ההסדר המדיני המוצע.

## סיכום

הפיתוי של הדרג המדיני להמשיך את המלחמה גדול. ככל שהמלחמה נמשכת, ההישגים הטקטיים מצטברים, והכישלון החמור של ה-7 באוקטובר מתרחק. ברם, דרג מדיני לא נבחן בהישגים טקטיים, אלא בשיפור המציאות הביטחונית לאורך זמן. שיפור זה מחייב תזמון מיטבי של המשך המלחמה באמצעים מדיניים. ניתן כמובן לשאול, האם ישראל רחוקה עדיין מנקודת השיא ולכן יש להמתין לנקודות פוטנציאליות בעתיד. עם זאת, זו איננה השאלה שהדרג המדיני צריך לשאול: השאלה הנכונה היא, מתי ניתן להשיג הפסקת אש על פי התנאים שמציבה ישראל, בהתאם לאינטרסים המידיים ובמיוחד ארוכי הטווח שלה. אם זה המצב בעת הנוכחית, אין טעם בהמשך המאמץ המבצעי, מה גם שהמשכו עלול להיות כרוך בעלויות כבדות, שיכרסמו בתועלות המבצעיות. ראוי להזכיר אמת, שנדמה שהתעמעה בשנת המלחמה האחרונה: מלחמה אינה מטרה בפני עצמה, אלא אמצעי להשגת מציאות ביטחונית טובה יותר. ולכן יש לחתור, במלוא הכוח והכוונה.